

Pro és kontra a Ht. tervezett módosításáról

Habár rendkívül kevés idő állt a szakma rendelkezésére a hulladékról szóló 2012. évi CLXXXV. törvény és egyes kapcsolódó törvények módosításáról szóló, a Földművelésügyi Minisztérium által jegyzett tervezet érdemi véleményezésére, több részletben sikerült némi engedményt kicsikarni a szakma által több ponton versenyellenesnek és piacszerűítőnek nevezett elképzelésekben. Ám így is számos helyen bírálják a módosítási terveket.

NVZS

Információink szerint rendkívül rövid időt biztosítottak a szakmai véleményezésre a Ht. tervezett újabb módosításával kapcsolatban: a tervezet április 7-én, pénteken délután vált elérhetővé, s április 10-e hétfőig kellett véleményezni a Földművelésügyi Minisztérium által jegyzett előterjesztést az NFM irányába, és április 11-én délelőtt 10 óráig az FM részére. A szűk határidő okait firtató kérdésünkre (miként egyébként a dokumentum egyes pontjaira vonatkozó további kérdéseinkre is) az FM nem, de a Nemzeti Fejlesztési Minisztérium válaszolt. Mint jelezték: „A Földművelésügyi Minisztérium által feszített ütemterv szerint lefolytatott közigazgatási egyeztetés elsődleges célja az volt, hogy a törvénymódosítás még a tavaszi törvényhozási időszakban elinduljon és ki is hirdessék”. A jogszabály módosításának szükségességét egyébként azzal indokolták, hogy az április 1-jével hatályba lépett új jogszabályi környezet és az NHKV tapasztalatai miatt „a hulladékgazdálkodási közszolgáltatás stabilitásának biztosítása, valamint a közszolgáltatók együttműködésének javítása, a közszolgáltatás folyamatos és zavartalan ellátása érdekében a törvényi és végrehajtási rendeleti szabályozást módosítani kell.”

Az elvetett elképzelés

Akárhogyan is, kikerült a végül az Országgyűlés elé küldött törvénymódosítási javaslatból a szakma által élesen bíráltak közül az egyik pont, nevezetesen az iskolai papírgyűjtést végső soron ellehetetlenítő változtatás, amelynek lényege az lett volna, hogy az így szelektíven összegyűjtött haszonanyagot csak közszolgáltatóknak lehetett volna átadni. Egy másik, a személyiségi jogokat vélhetően sértő és emiatt is bírált változás sem került végül be a csomagba: nem szerelik tehát fel a kukásautókat kamerákkal.

Az a bizonyos 39. § (2)

De persze így is maradt több olyan módosítási javaslat, amely ellen a szakma fellépett. Ezek közül a hulladékosok az egyik legfájóbbnak azt tartják, hogy a tervezet újraszabályozná a Ht. 39. szakaszában foglalt rendelkezéseket, amit azzal indokol, hogy „a természetes személy ingatlanhasználó az elkülönítetten gyűjtött települési hulladékot csak a közszolgáltatónak adja le.” A kapcsolódó érdemi módosítás a 39. § (2) bekezdésének módosításával valósulna meg – hívta fel magazinunk figyelmét az általunk ez ügyben megkeresett Hulladékgazdálkodók Országos Szövetsége (HOSZ), hozzátéve: a ma érvényben lévő jogszabályi rendelkezés szerint, ha a természetes személy ingatlanhasználó megfizeti a hulladékgazdálkodási közszolgáltatási díjat, akkor a szelektíven gyűjtött hulladékot hulladékgyűjtő ponton, udvaron, átvételi helyen vagy a közszolgáltatás körébe tartozó hulladékot kezelő hulladékkezelő létesítményben leadhatja. Amire már csak a magyar környezetvédelmi kötelezettségek teljesítése miatt is szükség van, hiszen az ország településeinek mintegy felén továbbra sincs intézményesített lehetőség szelektív hulladékgyűjtésre, illetve sok helyen nem tudják a közszolgáltatók kielégíteni a felmerülő mennyiségi igényeket. A HOSZ emlékeztetett arra is, hogy eddig, ha egy lakos csökkenteni akarta közszolgáltatói díját, akkor szelektíven gyűjtött és le tudta adni a haszonanyagot olyan településen is, ahol nem volt szelektív gyűjtés, vagy nem tudták kielégíteni az igényeit - kevesebb edényszám, vagy ürítési gyakoriság -, kérdés, ha ez a lehetőség nem áll majd fenn, nem nő-e meg jelentősen az elhagyott hulladékmennyiség. Ennek komoly környezetvédelmi és gazdasági hatásai is lehetnek. Egyebek között amiatt is, mert fennáll annak a veszélye, hogy a kisebb begyűjtési mennyiség miatt az érintett magánvállalkozások gyűjtési (átvétel, raktározás), szállítási és kezelési infrastruktúrái kényszerűen

leépülnének, ami munkahelyek, de akár cégek megszűnésével is jár(hat)na.

Erre vonatkozó kérdésünkre, az NFM azt válaszolta, hogy „A hatályos szabályozás alapján jelenleg is köteles a természetes személy ingatlanhasználó az érintett ingatlan területén képződő települési hulladékot elkülönítetten gyűjteni, és azt a közszolgáltatóknak átadni, vagy hulladékgyűjtő pontra, hulladékgyűjtő udvarba, átvételi helyre vagy a közszolgáltatás körébe tartozó hulladékot kezelő létesítménybe szállítani. A folyamatban lévő jogszabály-módosítás a már kialakított gyűjtési rendszerekben („házhoz menő” gyűjtési rendszerben, vagy a hulladékgyűjtő udvarban/szigeten történő hulladék elhelyezésben) nem okoz változást.” Hozzá tették, hogy a jelenleg működő rendszerek az ország kétharmadát fedik le, s „az előttünk álló fejlesztési időszakban, a jelenlegi európai uniós támogatási ciklus szerint 2020-ig tervezzük megvalósítani mindazon közszolgáltatási rendszerelem fejlesztéseket, amelyek szükségesek ahhoz, hogy az ország teljes területén, minden fogyasztó számára biztosíthassuk az elkülönített gyűjtést”.

Forprofit? Nonprofit?

Az előterjesztés szerint a Ht. 41. § (3) bekezdése helyébe olyan lépne, amely kimondaná, hogy „Hulladékgazdálkodási közszolgáltatási feladat ellátására alvállalkozóként nonprofit formában működő gazdasági társaság vehető igénybe.” Az NFM ezt azzal magyarázta lapunknak, hogy „az Országos Hulladékgazdálkodási Közszolgáltatási Terv alapján, a hulladékgazdálkodási közszolgáltatási rendszer átalakításának egyik alapelve egy egységes nonprofit közszolgáltatási rendszer kialakítása, nullszaldós működéssel.” Hozzá tették: „Terveink szerint az alvállalkozói tevékenység korlátozása kizárólag a közszolgáltatás körébe tartozó feladatokra vonatkozik, az egyéb közszolgáltató által ellátott tevékenységre nem. A tervezett intézkedések a rendszer hosszú távú fenntarthatóságát hivatottak még magasabb szinten biztosítani.”

Ugyanakkor a HOSZ - megkeresésünkre - kifejtette, hogy ez a nonprofit közszolgáltatóknak sem lenne kedvező változás, hiszen sok közülük valamilyen módon érdekelt a forprofit szférával való együttműködésben is. Például Budapesten évi egy lomtalanítás kötelező, de az afeletti munkára forprofit cégeket foglalkoztatnak alvállalkozóként, de a gazdálkodó szervezeteknél közszolgáltatás keretében megvalósított gyűjtést is forprofit gazdálkodó szervezetek végzik, országosan pedig általában

A TERVEZETT MÓDOSÍTÁSSAL VESZTESEK LEHETNEK

(az NFM-mel és az FM-mel is együttműködő partnerségre törekvő HOSZ szerint)

A szelektíven gyűjtő környezettudatos lakosok, akik eddig ott is gyűjtöttek, ahol nem volt közszolgáltatói elkülönített gyűjtés (bevéeltől is megfosztanak egyébként őket);

Nőne a feketegazdaságba s akár az illegális exportra jutó értékeesebb anyagok (pl. bizonyos fémek) mennyisége;

Csökkenne (a fentiek miatt) a legális hulladékgazdálkodás bevétele;

Munkahelyek szűnnének meg a hulladékgazdálkodási magánszférában;

Cégek zárának be a magánszférában;

Csökkennének az állam adó- és járulékbévételei;

Romlana a települési hulladékgazdálkodás költséghatékonyasága és versenyképessége;

Romlana az EU által megkövetelt hasznosítási célértékek teljesíthetősége.

is jellemző, hogy a szelektíven gyűjtött hulladékok előkezelésében forprofit gazdasági társaságok vesznek részt. Ha az ilyen együttműködések kizárják, akkor több helyen bedőlhet a közszolgáltatás - állítja a szakmai szervezet, amely veszélyesnek tartja, ha egy szektorból teljesen ki akarják zárni a piacot, bebetonozva az állami monopóliumot - a hulladékgazdálkodáson belül ez elfogadható lehet az olyan területen, mint a vegyes települési hulladékgazdálkodás, hiszen ott egyéb szempontok is vannak, például közegészségügyi megfontolások, de a szelektív hulladékgazdálkodás területén a kizárólagos monopólium elfogadhatatlan.

Nagyon érdekes kérdés - veti fel a szakma -, hogy amikor a közszolgáltatási feladatellátás minden területén a nonprofit működést erőltetné a jogalkotás, akkor az állami csúciszerv, az NHKV Zrt. miért működik forprofit alapon.

Monopóliumerősítő tervek?

Az NFM nem tart attól, hogy tovább erősödik a közszolgáltatók monopolisztikus helyzete azáltal, hogy végezhetnek majd közszolgáltatáson kívüli hulladékgazdálkodási tevékenységet is; erre vonatkozó kérdé-

sünkre – amely a tervezet azon javaslatával függ össze, miszerint a közszolgáltatóknak a Ht. 42. § (5) bekezdésének módosításán keresztül biztosítaná minden, nem a közszolgáltatáshoz tartozó hulladékgazdálkodási tevékenység végzésének a lehetőségét – ugyanis a következőket választották: „Eddig is végezhetek a közszolgáltatók közszolgáltatáson kívüli hulladékgazdálkodási tevékenységet is, ha az nem veszélyezteti a közszolgáltatás ellátását. A jövőben a közszolgáltatóknak az ilyen tevékenységéből származó bevételét a közszolgáltatásra kell fordítania. A közszolgáltatók működése ezzel biztosabbá válik, valamint várhatóan leválasztanák az egyéb tevékenységeiket a közszolgáltatásról. A jogszabály-módosítás célja – az OHKT előírásaival összhangban – a nonprofit működési jelleg biztosítása.” Kérésünkre egyébként egy példát is említettek a közszolgáltatáson kívüli egyéb – piaci alapú – tevékenységre: ha a közszolgáltató szabad kapacitásai terhére hulladékszállítási tevékenység elvégzését vállalja külön megrendelésre.

A HOSZ másként látja a verseny- és így egyben jogszabályellenesnek tartott tervezett módosítást, és annak majdani hatásait. Eddig ugyanis a közszolgáltatók a nem közszolgáltatás hatálya alá tartozó hulladékoknak csupán a kezelését végezheték, a tervezet viszont általánosan megengedné a monopolisztikus viszonyok között kialakított, a hulladékgazdálkodási közszolgáltatási díjakból, s különféle állami támogatásokból működtetett közszolgáltatási eszközpark és infrastruktúra alkalmazását az összes, a piaci versenyszabályok hatálya alatt megszervezett hulladékgazdálkodási feladatellátás tekintetében. A közszolgáltatók a javaslat elfogadása esetén minden ipari, kereskedelmi hulladékkal folytatott hulladékgazdálkodási tevékenységet végezhetnének, azokat gyűjthetnék, szállíthatnák, továbbá a gyűjtött hulladékkal kereskedhetnének is, mindeközben a települési hulladékgazdálkodásból teljes mértékben ki akarják zárni a piaci szereplőket; ami a szelektív hulladékgazdálkodás területén a gazdasági károkon felül mérhetetlen környezetvédelmi kárhoz is vezetne. Nem szabad elfelejteni, hogy a Ht. különböző jogi és gazdasági megfontolások alapján eredetileg éles határvonalat kívánt húzni a közszolgáltatás és a piaci magánszektor között. Ezeket a szabályokat folyamatosan puhították a közszolgáltatók javára és a magánszektor terhére – mutat rá a szakmai szervezet.

A kereskedelem is kötelezett lenne

A szakma eredetileg komolyan vitázott azzal a tervvel is, hogy a Ht. módosításával bevezetnék a kereskedelmi kötelező visszagyűjtést a közszolgáltatás

keretében elkülönítetten kötelezően visszagyűjtendő hulladékok vonatkozásában – papír, műanyag, fém, üveg –, azzal, hogy a kereskedelmi egységek a kötelezettség keretében gyűjtött hulladékot csak a közszolgáltatóknak adhatták volna, gyakorlatilag a közszolgáltatás részeként. Ezzel szerintük a közszolgáltatók még kevésbé lettek volna motiváltak a szelektív gyűjtés biztosítására.

Nem szabad elfelejteni, hogy a közszolgáltatók finanszírozása az NHKV Zrt. által részükre fizetett szolgáltatási díjakon keresztül országos átlagot tekintve hozzávetőlegesen 10 százalékkal csökkent. Ennek eredményeképpen több közszolgáltató egyes szelektív hulladékgazdálkodási rendszerlemeinek a működtetését már az eddigiekben is felfüggesztette. A nonprofit közszolgáltatók már csak azért sem motiváltak, mert a szelektíven gyűjtött anyagok tulajdonjoga és a velük folytatott kereskedelemről származó bevételek is a for profit NHKV Zrt.-t illetik meg.

Az FM által a Parlamentbe benyújtott tervezet már csak az üveg kapcsán írta elő a meghatározott kereskedelmi egységek általános gyűjtési kötelezettségét, olyan formában, hogy az így gyűjtött hulladék kezeléséről a hulladékbirtokosra vonatkozó szabályoknak megfelelően gondoskodhatnak. Ez a szakma részéről környezetvédelmi elfogadható kompromisszumnak minősített, de egyes hivatkozott probléma ebben a kérdéskörben továbbra is felvetődik.

„A tervezet a legalább 300 m² alapterületű üzlettel rendelkező forgalmazó által forgalmazott termékből és csomagolásából származó üveghulladék átvételére, elkülönített gyűjtésére ír elő kötelezettséget” – szövegte le az NFM, amely szerint az érintett üzletek körének kiszélesítése a visszagyűjtés hatékonyságának növelése érdekében történik. „Ez nem annyira új kötelezettség, hiszen a hatályos csomagolási hulladékkal kapcsolatos kormányrendelet (Cskr.) alapján a legalább 500 m² alapterületű üzlethelyiséggel rendelkező forgalmazó már jelenleg is köteles átvenni a saját terméke forgalmazásából származó hulladékot. A forgalmazóra vonatkozó Ht.-beli szabályok és a Cskr. módosítása helyett azért indokolt az üvegre külön szabályok megalkotása, mert jelenleg nem teljesülnek az EU által megkövetelt visszagyűjtési és hulladékhasznosítási célszámok” – indokolt a válaszban a tárca. Hozzátette azt is, hogy a jogszabálytervezet által előírt kötelezettség nem érinti a már működő, betétvagy letéti díjas rendszert, a két visszavételi rendszer ugyanis egymástól eltér. Míg a csomagolási hulladékok visszavételi rendszerében hulladékot vesz át a termék forgalmazója és gyártója, addig a betéti díjas rendszerben betétdíjas termékeket (nem hulladékokat) gyűjtene vissza. •